

VIRON TASAVALLAN PERUSTUSLAKI

Hyväksytty kansanäänestyksessä 28. päivänä heinäkuuta 1992
(RT 1992, 26, 349) tullut voimaan 3.7.1992.

Muutettu seuraavilla laeilla

12.04.2007 tullut voimaan 21.07.2007 –*Riigi teataja* I 2007, 33, 210;

05.10.2003 tullut voimaan 06.01.2004 - *Riigi teataja* I 2003, 64, 429;

25.02.2003 tullut voimaan 17.10.2005 - *Riigi teataja* I 2003, 29, 174.

Horjumattomassa uskossa ja vankkumatta tahtoen vahvistaa ja kehittää valtiota, joka on luotu Viron kansan valtiollisen itsemääräämisoikeuden sammumattoman oikeuden perusteella ja julistettu 24. päivänä helmikuuta vuonna 1918, joka perustuu vapauteen, oikeudenmukaisuuteen ja oikeuteen, joka on sisäisen ja ulkoisen rauhan suojana sekä takeena nykyisille ja tuleville sukupolville heidän yhteiskunnallisessa menestyksessään ja yleisessä hyödyssä, jonka pitää varmistaa Viron kansan, viron kielen ja kulttuurin säilyminen kautta aikojen –

Viron kansa hyväksyi vuonna 1938 voimaan tulleen perustuslain 1 §:n nojalla 28. päivänä kesäkuuta vuonna 1992 kansanäänestyksessä seuraavan perustuslain.

[*Riigi teataja* I 2007, 33, 210 – tullut voimaan 21.07.2007]

I luku YLEISSÄÄNNÖKSET

1 §. Viro on itsenäinen ja riippumaton demokraattinen tasavalta, jossa korkein valtiovalta kuuluu kansalle.

Viron itsenäisyys ja riippumattomuus eivät vanhene eikä niitä voida luovuttaa.

2 §. Viron alue, aluemerit ja ilmatilat ovat erottamaton ja jakamaton kokonaisuus.

Viro on valtiolliselta järjestykseltään yhtenäinen valtio, jonka alueen hallinnollisesta jaosta säädetään lailla.

3 §. Valtiovaltaa käytetään vain perustuslain ja sen kanssa sopusoinnussa olevien lakien perusteella. Kansainvälisen oikeuden yleisesti hyväksytyt periaatteet ja normit ovat Viron oikeusjärjestelmän erottamaton osa.

Lait julkaistaan laissa säädetyssä järjestyksessä. Noudatettaviksi velvoittavia ovat ainoastaan julkaistut lait.

4 §. Parlamentin, tasavallan presidentin, tasavallan hallituksen ja tuomioistuinten toiminta on järjestetty vallanjaon ja tasapuolisuuden periaatteiden mukaisesti.

5 §. Viron luonnonvarat ja luonnonresurssit ovat kansallinen rikkaus, jota tulee käyttää säästeliäästi.

6 §. Viron virallinen kieli on viro.

7 §. Viron kansallivärit ovat sininen, musta ja valkoinen. Valtion lipun ja vaakunan muodosta säädetään lailla.

II luku PERUSOIKEUDET, VAPAUDET JA VELVOLLISUUDET

8 §. Jokaisella lapsella, jonka vanhemmista toinen on Viron kansalainen, on oikeus Viron kansalaisuuteen syntymästä alkaen.

Jokaisella, joka on alaikäisenä menettänyt Viron kansalaisuuden, on oikeus sen palauttamiseen.

Keneltäkään ei saa ottaa pois syntymän perusteella saatua Viron kansalaisuutta.

Keneltäkään ei saa hänen vakaumustensa takia ottaa pois Viron kansalaisuutta.

Viron kansalaisuuden saamisen, menettämisen ja palauttamisen ehdoista säädetään kansalaisuuslailla.

9 §. Perustuslaissa luetellut kaikkien ja jokaisen oikeudet, vapaudet ja velvollisuudet ovat yhdenvertaisesti sekä Viron kansalaisilla että Virossa oleskelevilla ulkomaan kansalaisilla ja kansalaisuudettomilla henkilöillä.

Perustuslaissa luetellut oikeudet, vapaudet ja velvollisuudet ovat myös oikeushenkilöillä siinä määrin kuin se soveltuu oikeushenkilöiden yleisiin tarkoituksiin ja kyseisten oikeuksien, vapauksien ja velvoitteiden olemukseen.

10 §. Tässä luvussa luetellut oikeudet, vapaudet ja velvollisuudet eivät sulje pois muita oikeuksia, vapauksia eivätkä velvollisuuksia, jotka johtuvat perustuslain tarkoituksesta tai ovat sen kanssa sopusoinnussa ja vastaavat ihmisarvon sekä sosiaalisen ja demokraattisen oikeusvaltion periaatteita.

11 §. Oikeuksia ja vapauksia saa rajoittaa ainoastaan sopusoinnussa perustuslain kanssa. Näiden rajoitusten on oltava tarpeellisia demokraattisessa oikeusvaltiossa eivätkä ne saa väärentää rajoitettavien oikeuksien ja vapauksien olemusta.

12 §. Kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa asettaa eri asemaan kansallisuuden, rodun, ihonvärin, sukupuolen, kielen, syntyperän, uskonnon, poliittisten tai muiden vakaumusten eikä varallisuuden ja sosiaalisen aseman tai muiden syiden perusteella.

Kansallisen, rodullisen, uskonnollisen tai poliittisen vihan, väkivallan ja syrjinnän kiihottaminen on lailla kiellettyä ja rangaistavaa. Samoin on lailla kiellettyä ja rangaistavaa lietsoa vihaa, väkivaltaa ja syrjintää yhteiskuntakerrostumien välillä.

13 §. Jokaisella on oikeus valtion ja lain suojeluun. Viron valtio suojelee kansalaisiaan myös ulkomailla.

Laki suojelee jokaista valtiovallan mielivallalta.

14 §. Oikeuksien ja vapauksien turvaaminen on lainsäätäjän, täytäntöönpanovallan ja tuomioistuinten sekä paikallisen itsehallinnon tehtävä.

15 §. Jokaisella on oikeus valittaa oikeuksiensa ja vapauksiensa rikkomisesta tuomioistuimeen. Jokainen voi asiansa tuomioistuinkäsittelyn yhteydessä vaatia minkä tahansa asiaan liittyvän lain, muun säädöksen tahi oikeustoimen julistamista perustuslain vastaiseksi.

Tuomioistuin noudattaa perustuslakia ja julistaa perustuslain vastaiseksi minkä tahansa lain, muun säädöksen tahi oikeustoimen, joka rikkoo perustuslaissa säädettyjä oikeuksia ja vapauksia tai on muulla tavalla perustuslain vastainen.

16 §. Jokaisella on oikeus elämään. Tämä oikeus on turvattu lailla. Keneltäkään ei saa viedä henkeä mielivaltaisesti.

17 §. Kenenkään kunnia eikä hyvää nimeä ei saa loukata.

18 §. Ketään ei saa kiduttaa, kohdella eikä rangaista julmasti tai arvoa loukkaavalla tavalla.

Ketään ei saa hänen vapaan tahtonsa vastaisesti alistaa lääketieteellisiin eikä tieteellisiin kokeisiin.

19 §. Jokaisella on oikeus vapaaseen itsensä toteuttamiseen.

Jokaisen on toteuttaessaan oikeuksiaan ja vapauksiaan sekä täyttäessään velvollisuuksiaan otettava huomioon muiden ihmisten oikeudet ja vapaudet ja kunnioitettava niitä sekä noudatettava lakia.

20 §. Jokaisella on oikeus vapauteen ja koskemattomuuteen.

Vapaus voidaan riistää vain laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä:

- 1) langettavan tuomion tai tuomioistuimen määräämän säilöön ottamisen täyttämiseksi;
- 2) mikäli jätetään täyttämättä tuomioistuimen määräys tai laissa säädetyin velvoitteen täyttämisen turvaamiseksi;
- 3) rikoksen tai järjestyksirikkomuksen estämiseksi, jotta voitaisiin toimittaa kyseisestä lain rikkomisesta perustellusti epäiltävä henkilö toimivaltaisen viranomaisen eteen tai estää hänen pakeneminsä;
- 4) alaikäinen hänen alistamiseksi kasvatukselliseen valvontaan tai hänen toimittamiseksi toimivaltaisen viranomaisen eteen, jotta voitaisiin päättää kyseisen valvonnan soveltamisesta;
- 5) tarttuvan taudin kantajan, mielisairaana, alkoholistin tai narkomaanin kiinniottamiseksi, jos hän on vaarallinen itselleen tai muille;
- 6) laittoman Viroon tulon estämiseksi sekä Virosta karkottamiseksi tai vieraaseen valtioon luovuttamiseksi.

Keneltäkään ei saa riistää vapautta ainoastaan siitä syystä, että hän ei pysty täyttämään jotakin sopimuksesta johtuvaa velvollisuutta.

21 §. Jokaiselle, joka on otettu kiinni, ilmoitetaan välittömästi hänen ymmärtämällään kielellä ja tavalla vapaudenmenetyksen syy ja hänen oikeutensa sekä annetaan mahdollisuus ilmoittaa kiinniottamisesta läheisilleen. Rikoksesta epäilylle annetaan välittömästi myös mahdollisuus valita itselleen puolustaja ja tavata hänet. Rikoksesta epäillyn oikeutta ilmoittaa kiinniottamisesta läheisilleen voidaan rajoittaa vain laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä rikoksen estämiseksi tai rikosasian käsittelyssä totuuden selvittämiseksi.

Ketään ei saa pitää pidätettynä yli neljäkymmentäkahdeksaa tuntia ilman tuomioistuimen asianmukaista lupaa. Tuomioistuimen päätös ilmoitetaan pidätetylle välittömästi hänen ymmärtämällään kielellä ja tavalla.

22 §. Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen ennen, kuin hänestä annettu langettava tuomio on tullut lainvoimaiseksi.

Kukaan ei ole velvollinen todistamaan rikosasian käsittelyssä syyttömyyttään.

Ketään ei saa pakottaa todistamaan itseään tai läheisiään vastaan.

23 §. Ketään ei saa tuomita teosta, jota ei ollut tekohetkellä voimassa olleessa laissa määritelty rikokseksi.

Kenellekään ei saa tuomita rikoksesta ankarampaa rangaistusta kuin minkä olisi voinut tuomita tekohetkellä. Mikäli laissa säädetään rikoksen tekohetken jälkeen lievempi rangaistus, sovelletaan lievempää rangaistusta.

Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Ketään ei saa saattaa toista kertaa tuomittavaksi eikä rangaista teosta, josta hänet on lain mukaan lopullisesti tuomittu syylliseksi tai vapautettu.

24 §. Ketään ei saa siirtää tahtonsa vastaisesti lakisääteisen tuomioistuimen alaisuudesta toisen tuomioistuimen alaisuuteen.

Jokaisella on oikeus olla läsnä oman oikeusjuttunsa käsittelyssä.

Oikeusistunnot ovat julkisia. Tuomioistuin voi laissa määrätyissä tapauksissa ja laissa säädettyssä järjestyksessä julistaa istuntonsa tai sen osan suljetuksi valtion- tai liikesalaisuuden, siveellisyyden tai ihmisten perhe- ja yksityiselämän suojelemiseksi taikka mikäli sitä vaativat alaikäisen, asianomistajan tai lainkäytön edut.

Tuomioistuimen päätös julistetaan julkisesti, lukuun ottamatta tapauksia, joissa alaikäisen, puolison tai asianomistajan edut vaativat toisin.

Jokaisella on oikeus valittaa häntä koskevasta tuomiosta laissa säädettyssä järjestyksessä ylempään tuomioistuimeen.

25 §. Jokaisella on oikeus hänelle kenen tahansa toimesta oikeudenvastaisesti aiheutetun moraalisen ja aineellisen vahingon korvaamiseen.

26 §. Jokaisella on oikeus perhe- ja yksityiselämän koskemattomuuteen. Valtion virastot, paikallinen itsehallinto ja niiden virkamiehet eivät saa sekaantua kenenkään perhe- tai yksityiselämäään muuten kuin laissa säädettyissä tapauksissa ja laissa säädettyssä järjestyksessä terveyden, siveellisyyden, julkisen järjestyksen tai muiden ihmisten oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi, rikoksen estämiseksi tai rikoksentekijän kiinniottamiseksi.

27 §. Perhe on kansan säilymisen ja kasvamisen sekä yhteiskunnan perustana valtion suojeluksessa.

Puolisot ovat yhdenvertaisia.

Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus kasvattaa lapsiaan ja pitää heistä huolta.

Vanhempien ja lasten suojelusta säädetään lailla.

Perhe on velvollinen huolehtimaan apua tarvitsevista jäsenistään.

28 §. Jokaisella on oikeus terveyden suojaan.

Viron kansalaisella on oikeus valtion avustukseen korkean iän, työkyvyttömyyden, elättäjän menetyksen ja puutteen tapauksessa. Avustuksen lajeista, määrästä sekä saantiehtoista ja -järjestyksestä säädetään lailla. Ellei laissa toisin säädetä, niin nämä oikeudet ovat yhdenvertaisesti Viron kansalaisen kanssa myös Virossa oleskelevalla ulkomaan kansalaisella ja kansalaisuudettomalla henkilöllä.

Valtio edistää vapaaehtoista ja paikallisen itsehallinnon sosiaalihuoltoa.

Valtio ja paikallinen itsehallinto pitävät runsaslapsisista perheistä ja vammaisista erityistä huolta.

29 §. Viron kansalaisella on oikeus vapaasti valita toimiala, ammatti ja työpaikka. Lailla voidaan säätää tämän oikeuden käyttämisen ehtoista ja järjestyksestä. Ellei laissa toisin säädetä, niin tämä oikeus on yhdenvertaisesti Viron kansalaisen kanssa myös Virossa oleskelevalla ulkomaan kansalaisella ja kansalaisuudettomalla henkilöllä.

Ketään ei saa pakottaa hänen vapaan tahtonsa vastaisesti työhön eikä palvelukseen, lukuun ottamatta palvelusta puolustusvoimissa tai siviilipalvelusta, työtä tartuntataudin leviämisen estämiseksi, luonnononnettomuutta ja katastrofia sekä

työtä, joka lain perusteella ja laissa säädetyssä järjestyksessä on määrätty tehtäväksi tuomitulle.

Valtio järjestää ammattiopetusta ja auttaa työnhakijoita työn löytämisessä.

Työehdot ovat valtion valvonnassa.

Työntekijät ja työnantajat saavat vapaasti kuulua yhdistyksiin ja liittoihin. Työntekijöiden ja työnantajien yhdistykset ja liitot voivat ajaa oikeuksiaan ja laillisia etujaan keinoilla, jotka eivät ole lailla kiellettyjä. Lakko-oikeuden käytön ehdoista ja järjestyksestä säädetään lailla.

Työkiistojen ratkaisemisjärjestyksestä säädetään lailla.

30 §. Valtion ja kuntien virat täytetään laissa säädetyin perustein ja laissa säädetyssä järjestyksessä Viron kansalaisilla. Lain mukaisesti voidaan nämä virat poikkeustapauksissa täyttää myös ulkomaan kansalaisilla ja kansalaisuudettomilla henkilöillä.

Lailla voidaan rajoittaa tiettyjen virkamiesluokkien oikeutta harjoittaa liiketoimintaa ja liittyä voittoa tavoitteleviin yhteisöihin (31 §) sekä oikeutta kuulua puolueisiin ja joihinkin tiettytyyppisiin voittoa tavoittelemattomiin yhdistyksiin (48 §).

31 §. Viron kansalaisilla on oikeus harjoittaa liiketoimintaa ja liittyä voittoa tavoitteleviin yhteisöihin ja yhteenliittymiin. Lailla voidaan säätää tämän oikeuden käytön ehdoista ja järjestyksestä. Jollei laissa ei säädetä toisin, niin tämä oikeus on yhdenvertaisesti Viron kansalaisten kanssa myös Virossa oleskelevilla ulkomaan kansalaisilla ja kansalaisuudettomilla henkilöillä.

32 §. Jokaisen omaisuus on koskematon ja yhdenvertaisesti turvattu. Omaisuus voidaan ilman omistajan suostumusta pakkolunastaa ainoastaan laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä yleiseen tarpeeseen oikeudenmukaista ja välitöntä korvausta vastaan. Jokaisella, jonka omaisuus on ilman hänen suostumustaan pakkolunastettu, on oikeus riitauttaa omaisuuden pakkolunastus, korvaus tai sen suuruus tuomioistuimessa.

Jokaisella on oikeus vapaasti hallita ja käyttää omaisuutta sekä määrätä siitä. Rajoitukset säädetään lailla. Omaisuutta ei saa käyttää yleistä etua vastaan.

Laissa voidaan yleiseen etuun liittyvistä syistä säätää omaisuuden lajeista, jota Virossa saavat omistaa ainoastaan Viron kansalaiset, tietyt oikeushenkilölajit, paikallinen itsehallinto tai Viron valtio.

Perintöoikeus on turvattu.

33 §. Koti on koskematon. Ei saa tunkeutua kenenkään asuinhuoneistoon, hallitsemaan paikkaan eikä työpaikkaan eikä myöskään suorittaa niissä etsintöjä, paitsi laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä julkisen järjestyksen, terveyden tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi, rikoksen estämiseksi, rikoksentekijän kiinniottamiseksi tai rikosmenettelyssä totuuden selvittämiseksi.

34 §. Jokaisella, joka oleskelee laillisesti Virossa, on oikeus vapaasti liikkua ja valita asuinpaikkansa. Oikeutta vapaasti liikkua voidaan laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä rajoittaa muiden ihmisten oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi, maanpuolustuksen hyväksi, luonnononnettomuuden ja katastrofin sattuessa, tartuntataudin leviämisen estämiseksi, ympäristön suojelemiseksi,

alaikäisen tai mielisairaana valvomattomuuden estämiseksi ja rikosasian käsittelyn varmistamiseksi.

35 §. Jokaisella on oikeus vapaasti poistua Virosta. Tätä oikeutta voidaan laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä rajoittaa tuomioistuinsikä oikeudenkäyntiä edeltävän käsittelyn varmistamiseksi ja tuomion panemiseksi täytäntöön.

36 §. Ketään Viron kansalaista ei saa karkoittaa Virosta eikä estää tulemast Viroon.

Ketään Viron kansalaista ei saa luovuttaa vieraalle valtiolle muuten kuin valtiosopimuksessa määrättyissä tapauksissa sekä vastaavassa sopimuksessa ja laissa säädetyssä järjestyksessä. Luovuttamisesta päättää tasavallan hallitus. Jokaisella luovutettavalla on oikeus riitauttaa luovuttaminen Viron tuomioistuimessa.

Jokaisella virolaisella on oikeus tulla asumaan Viroon.

37 §. Jokaisella on oikeus koulunkäyntiin. Opiskelu on kouluikäisille lapsille laissa säädetyssä laajuudessa pakollinen sekä maksuton valtion ja paikallisen itsehallinnon yleissivistävässä koulussa.

Koulunkäyntimahdollisuuden turvaamiseksi valtio ja paikallinen itsehallinto pitävät yllä riittävän määrän oppilaitoksia. Lain perusteella voidaan avata ja pitää yllä myös muita oppilaitoksia, muun muassa yksityiskouluja.

Lasten koulutuksen valinnassa on ratkaiseva vanhempien mielipide.

Jokaisella on oikeus saada vironkielistä opetusta. Kansallisen vähemmistön oppilaitoksessa valitsee opiskelukielen oppilaitos.

Valtio valvoo opetuksen antamista.

38 §. Tiede ja taide sekä niiden opetus ovat vapaita.

Yliopistot ja tiedelaitokset ovat laissa säädetyissä rajoissa itsehallinnollisia.

39 §. Tekijällä on luovuttamaton oikeus luomukseensa. Valtio suojelee tekijänoikeuksia.

40 §. Jokaisella on omantunnon-, uskonnon- ja ajatuksenvapaus.

Kuuluminen kirkkoihin ja uskonnollisiin yhdyskuntiin on vapaata. Valtio kirkkoa ei ole.

Jokainen on vapaa sekä yksin että yhdessä muiden kanssa, sekä julkisesti että yksityisesti harjoittamaan uskontoaan, mikäli tämä ei vahingoita julkista järjestystä, terveyttä eikä moraalialia.

41 §. Jokaisella on oikeus pysyä uskollisena mielipiteilleen ja vakaumuksilleen. Ketään ei voi pakottaa niitä muuttamaan.

Vakaumuksen perusteella ei voi antaa anteeksi oikeudenloukkausta.

Ketään ei saa saattaa oikeudelliseen vastuuseen vakaumuksistaan.

42 §. Valtion virastot, paikallisen itsehallinnon elimet ja niiden virkamiehet eivät saa Viron kansalaisen vapaan tahdon vastaisesti kerätä eivätkä tallentaa tietoja hänen vakaumuksistaan.

43 §. Jokaisella on oikeus hänelle postitse, lennättimellä, puhelimitse tai muulla yleisesti käytettävällä tavalla lähetettävien viestien salassapitoon. Poikkeuksia voidaan tuomioistuimen luvalla tehdä rikoksen estämiseksi tai rikosasiassa totuuden selvittämiseksi laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä.

44 §. Jokaisella on oikeus saada ja vastaanottaa vapaasti yleiseen käyttöön annettavaa informaatiota.

Kaikki valtion virastot, paikallisen itsehallinnon elimet ja niiden virkamiehet ovat velvollisia laissa säädetyssä järjestyksessä antamaan Viron kansalaiselle vaatimuksesta tietoja toiminnastaan, lukuun ottamatta tietoja, joiden antaminen on lailla kielletty, sekä poikkeuksetta viraston sisäiseen käyttöön tarkoitettuja tietoja.

Viron kansalaisella on oikeus laissa säädetyssä järjestyksessä tutustua valtion virastoissa ja paikallisen itsehallinnon elimissä sekä valtion ja paikallisen itsehallinnon arkistoissa säilytettäviin häntä koskeviin tietoihin. Lain perusteella voidaan tätä oikeutta rajoittaa muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien sekä lapsen syntyperän salaisuuden suojelemiseksi, samoin rikoksen estämiseksi, rikosentekijän kiinnisaamiseksi tai rikosasiassa totuuden selvittämiseksi.

Ellei laissa toisin säädetä, niin tämän pykälän toisessa ja kolmannessa momentissa mainitut oikeudet ovat yhdenvertaisesti sekä Viron kansalaisella että Virossa oleskelevalla ulkomaan kansalaisella ja kansalaisuudettomalla henkilöllä.

45 §. Jokaisella on oikeus vapaasti levittää ideoita, mielipiteitä, vakaumuksia ja muita tietoja sanoina, painettuna, kuvina tai muulla tavalla. Tätä oikeutta voidaan lailla rajoittaa julkisen järjestyksen, moraalin, muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien, terveyden, kunnian ja hyvän maineen suojelemiseksi. Lailla voidaan tätä oikeutta rajoittaa myös valtion ja paikallisen itsehallinnon palveluksessa olevilta heidän tietoonsa viranhoidossa tulleen valtion- tai liikesalaisuuden tai luottamuksellisen tiedon osalta sekä muiden henkilöiden perhe- ja yksityiselämän suojelemiseksi, samoin lainkäytön eduksi.

Sensuuria ei ole.

46 §. Jokaisella on oikeus kääntyä vetoamuksin ja hakemuksin valtion virastojen, paikallisviranomaisien ja niiden virkamiesten puoleen. Vastaamisjärjestyksestä säädetään lailla.

47 §. Kaikilla on oikeus ilman edeltävää lupaa rauhanomaisesti kokoontua ja pitää kokouksia. Tätä oikeutta voidaan laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä rajoittaa valtion turvallisuuden, julkisen järjestyksen, moraalin, liikenneturvallisuuden ja kokoukseen osallistuvien turvallisuuden turvaamiseksi sekä tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

48 §. Jokaisella on oikeus liittyä aatteellisiin yhdistyksiin ja liittoihin. Puolueisiin voivat kuulua vain Viron kansalaiset.

Aseita hallussaan pitävien ja samoin sotilaallisesti järjestäytyneiden tai sotilaallisia harjoituksia järjestävien yhdistysten ja liittojen perustamiseen vaaditaan ennakkolupa, jonka antamisen ehdoista ja järjestyksestä säädetään lailla.

Kiellettyjä ovat yhdistykset, liitot ja puolueet, joiden tarkoitukset tai toiminta kohdistuvat Viron perustuslaillisen järjestyksen muuttamiseen väkivalloin tai ovat muulla tavalla ristiriidassa rikosvastuusta säättävän lain kanssa.

Ainoastaan tuomioistuin voi oikeudenloukkauksesta lopettaa tai keskeyttää yhdistyksen, liidon tai puolueen toiminnan, samoin sakottaa sitä.

49 §. Jokaisella on oikeus säilyttää kansallisuutensa.

50 §. Kansallisilla vähemmistöillä on oikeus perustaa kansalliskulttuurin hyväksi itsehallintoelimiä kansallisista vähemmistöistä annetussa laissa säädetyin ehdoin ja laissa säädetyssä järjestyksessä.

51 §. Jokaisella on oikeus kääntyä valtion virastojen, paikallisviranomaisten ja niiden virkamiesten puoleen viron kielellä ja saada vastaukset vironkielisinä.

Paikkakunnilla, joissa vähintään puolet pysyvistä asukkaista kuuluu kansalliseen vähemmistöön, on jokaisella oikeus saada valtion virastoilta ja paikallisviranomaisilta sekä niiden virkailijoilta vastauksia myös sen vähemmistön kielellä.

52 §. Valtion virastojen ja paikallisviranomaisten asiointikieli on viron kieli.

Paikkakunnilla, jossa enemmistön kieli ei ole viron kieli, paikallisviranomaiset voivat laissa säädetyssä laajuudessa ja järjestyksessä käyttää sisäisen asioinnin kielenä kyseisen paikkakunnan vakinaisten asukkaiden enemmistön kieltä.

Vieraiden kielten, mukaan lukien kansallisten vähemmistöjen kielten, käytöstä valtion virastoissa sekä tuomioistuin- ja oikeuskäsittelyssä säädetään lailla.

53 §. Jokainen on velvollinen säästämään elin- ja luonnonympäristöä sekä korvaamaan vahingon, jonka hän on aiheuttanut ympäristölle. Korvaamisjärjestyksestä säädetään lailla.

54 §. Viron kansalaisen on oltava uskollinen perustuslailliselle järjestykselle ja puolustettava Viron itsenäisyyttä.

Jos muut keinot eivät ole käytettävissä, jokaisella Viron kansalaisella on oikeus tehdä perustuslaillisen järjestyksen väkivaltaiselle muuttamiselle vastarintaa omaaloitteisesti.

55 §. Virossa oleskelevat muiden valtioiden kansalaiset ja kansalaisuudettomat henkilöt ovat velvollisia noudattamaan Viron perustuslaillista järjestystä.

III luku KANSA

56 §. Ylintä valtiovaltaa käyttää kansa äänioikeutettujen kansalaisten kautta:

- 1) parlamenttivaaleissa;
- 2) kansanäänestyksissä.

57 §. Äänioikeutettu on Viron kansalainen, joka on tullut kahdeksantoista vuoden ikään.

Viron kansalainen, joka on tuomioistuimessa todettu oikeustoimikelvottomaksi, ei ole äänioikeutettu.

58 §. Lailla voidaan rajoittaa niiden Viron kansalaisten osallistumista äänestykseen, jotka ovat oikeudessa tuomittuja ja kärsivät rangaistusta rangaistuslaitoksessa.

IV luku PARLAMENTTI

59 §. Lainsäädäntövaltaa käyttää parlamentti.

60 §. Parlamentiin kuuluu satayksi jäsentä. Kansanedustajat valitaan vapailla ja suhteellisilla vaaleilla. Vaalit ovat yleiset, yhdenvertaiset ja välittömät. Äänestys on salainen.

Parlamenttivaaleissa voi asettua ehdokkaaksi jokainen vähintään kahdenkymmenen vuoden ikäinen äänioikeutettu Viron kansalainen.

Parlamentin sääntömääräiset vaalit pidetään parlamentin vaalivuotta seuraavan neljännen vuoden maaliskuun ensimmäisenä sunnuntaina.

Parlamentin ylimääräiset vaalit pidetään perustuslain 89, 97, 105 ja 119 §:ssä säädetyissä tapauksissa vähintään kaksikymmentä ja enintään neljäkymmentä päivää vaalien toimittamisen määrittämisestä.

Parlamenttivaalien järjestyksestä säädetään parlamenttivaalilailla.

61 §. Kansanedustajien edustajantoimet alkavat vaalitulosten julistuspäivänä. Samana päivänä päättyvät parlamentin edellisen kokoonpanon valtuudet.

Kansanedustaja antaa ennen edustajantoimeen ryhtymistä virkavalan pysyä uskollisena Viron tasavallalle ja sen perustuslailliselle järjestykselle.

62 §. Kansanedustaja ei ole sidottu mandaattiin eikä hänellä ole oikeudellista vastuuta äänestämisestä eikä poliittisista mielipiteenilmaisuuksistaan parlamentissa tai sen elimissä.

63 §. Kansanedustaja ei voi olla yhdessäkään muussa valtion virassa.

Kansanedustaja on virkakautensa aikana vapautettu palvelusvelvollisuudesta puolustusvoimissa.

64 §. Kansanedustajan edustajantoimi keskeytyy, kun hänet nimitetään tasavallan hallituksen jäseneksi, ja palautuu ennalleen, kun hänet vapautetaan hallituksen jäsenen tehtävistään.

Kansanedustajan edustajantoimi päättyy ennen määräaikaa, jos:

- 1) hän ryhtyy hoitamaan muuta valtionvirkaa;
- 2) tulee lainvoimaiseksi tuomioistuimen päätös, jolla hänet tuomitaan syylliseksi rikokseen;
- 3) hän luopuu tehtävistään laissa säädetyssä järjestyksessä;
- 4) parlamentti on päättänyt, että hän on pysyvästi kyvytön hoitamaan tehtäviään;
- 5) hän kuolee.

Kun kansanedustajan edustajantoimi keskeytyy tai päättyy ennen aikaisesti, hänen sijalle tulee laissa säädetyssä järjestyksessä varajäsen. Varajäsenellä on kaikki kansanedustajan oikeudet ja velvollisuudet.

Kansanedustajan palatessa edustajantoimeensa varajäsenen valtuudet päättyvät.

65 §. Parlamenti:

- 1) säätää lakeja ja tekee päätöksiä;
- 2) päättää kansanäänestyksen järjestämisestä;
- 3) valitsee tasavallan presidentin perustuslain 79 § mukaisesti;
- 4) hyväksyy ja irtisanoo valtiosopimuksia perustuslain 121 §:n mukaisesti;
- 5) antaa pääministeriehdokkaalle valtuudet tasavallan hallituksen muodostamiseksi;
- 6) päättää valtion talousarviosta ja vahvistaa kertomuksen sen noudattamisesta;
- 7) nimittää Tasavallan presidentin esityksestä virkaan korkeimman oikeuden puheenjohtajan, Viron keskuspankin hallintoneuvoston puheenjohtajan, valtion-

talouden tarkastusviraston johtajan, oikeuskanslerin ja puolustusvoimain komentajan tai ylipäällikön;

8) nimittää korkeimman oikeuden puheenjohtajan esityksestä virkaan korkeimman oikeuden jäsenet;

9) nimittää Viron keskuspankin hallintoneuvoston jäsenet;

10) päättää tasavallan hallituksen ehdotuksesta valtion lainanotosta ja muiden valtion aineellisten velvoitteiden ottamisesta;

11) antaa lausuntoja ja julistuksia sekä esittää vetoamuksia Viron kansalle, muille valtioille sekä kansainvälisille järjestöille;

12) säättää valtionpalkinnot, sotilaalliset ja diplomaattiset arvoasteet;

13) päättää epäluottamuslauseen antamisesta tasavallan hallitukselle, pääministerille tai ministerille;

14) julistaa valtioon poikkeustilan perustuslain 129 § mukaisesti;

15) julistaa tasavallan presidentin ehdotuksesta poikkeustilan, liikekannallepanon ja demobilisaation;

16) ratkaisee muita valtiollisen elämän kysymyksiä, jotka eivät ole perustuslailla annettuja tasavallan presidentin, tasavallan hallituksen, muiden valtiollisten elinten tai paikallisviranomaisten päätösvaltaan.

66 §. Parlamentin uuden kokoonpanon ensimmäinen istunto on kymmenen päivän kuluessa parlamenttivaalien tulosten julistamisesta. Ensimmäiseen istuntoon kutsuu parlamentin tasavallan presidentti.

67 §. Parlamentin sääntömääräiset istuntokaudet ovat tammikuun toisesta maanantaista kesäkuun kolmanteen torstaihin ja syyskuun toisesta maanantaista joulukuun kolmanteen torstaihin.

68 §. Parlamentin ylimääräiset istuntokaudet kutsuu koolle parlamentin puheenjohtaja tasavallan presidentin, tasavallan hallituksen tai vähintään viidenneksen parlamentin jäsenten esityksestä.

69 §. Parlamentti valitsee keskuudestaan parlamentin puhemiehen ja kaksi varapuhemiestä, jotka järjestävät parlamentin toiminnan parlamentin sääntölain ja parlamentin työjärjestyslain mukaisesti.

70 §. Parlamentin päätösvaltaisuudesta säädetään parlamentin sääntölaissa. Ylimääräisenä istuntokautena parlamentti on päätösvaltainen, kun paikalla on yli puolet parlamentin kokoonpanosta.

71 §. Parlamentti muodostaa valiokuntia.

Parlamentin jäsenillä on oikeus liittyä puolueryhmiin.

Valiokuntien ja puolueryhmien muodostamisjärjestyksestä ja oikeuksista säädetään parlamentin sääntölaissa.

72 §. Parlamentin istunnot ovat julkisia, jollei parlamentti päättä toisin kahden kolmasosan äänten enemmistöllä.

Äänestäminen parlamentissa on julkista. Salainen äänestäminen järjestetään vain perustuslaissa tai parlamentin sääntölaissa säädetyissä tapauksissa ainoastaan virkahenkilöiden valitsemista tai nimitystä koskevissa asioissa.

73 §. Parlamentin säädökset hyväksytään annettujen äänten enemmistöllä, ellei perustuslaissa toisin säädetä.

74 §. Kansanedustajilla on oikeus tehdä välikysymyksiä tasavallan hallitukselle ja sen jäsenille, Viron keskuspankin hallintoneuvoston puheenjohtajalle, Viron keskuspankin presidentille, valtiontalouden tarkastusviraston johtajalle, oikeuskanslerille ja puolustusvoimain johtajalle tai ylipäällikölle.

Välikysymykseen tulee vastata parlamentin istunnossa kahdenkymmenen istuntopäivän kuluessa.

75 §. Kansanedustajan palkasta ja muun ansiotulon saamisrajoituksista säädetään lailla, jota voidaan muuttaa parlamentin seuraavan kokoonpanon osalta.

76 §. Kansanedustaja on koskematon. Hänet voidaan asettaa syyteeseen vain oikeuskanslerin esityksestä parlamentin kokoonpanon enemmistön suostumuksesta.

V luku

TASAVALLAN PRESIDENTTI

77 §. Tasavallan Presidentti on Viron valtionpäämies.

78 §. Tasavallan Presidentti:

- 1) edustaa Viron tasavaltaa kansainvälisessä kanssakäymisessä;
- 2) nimittää ja vapauttaa tasavallan hallituksen ehdotuksesta tehtävistään Viron tasavallan diplomaattiset edustajat sekä ottaa vastaan Viroon akkreditoitujen diplomaattisten edustajien valtakirjat;
- 3) julistaa parlamentin sääntömääräiset vaalit ja perustuslain 89, 97, 105 ja 119 §:n mukaisesti parlamentin ylimääräiset vaalit;
- 4) kutsuu koolle parlamentin uuden kokoonpanon perustuslain 66 §:n mukaisesti ja avaa sen ensimmäisen istunnon;
- 5) esittää parlamentin puhemiehelle ehdotuksen parlamentin ylimääräisen istuntokauden kutsumiseksi koolle perustuslain 68 §:n mukaisesti;
- 6) vahvistaa lait perustuslain 105 ja 107 §:n mukaisesti sekä allekirjoittaa ratifiointiasiakirjat;
- 7) antaa määräyksiä perustuslain 109 ja 110 §:n mukaisesti;
- 8) tekee aloitteen perustuslain muuttamiseksi;
- 9) nimittää pääministeriehdokkaan perustuslain 89 §:n mukaisesti;
- 10) nimittää virkaan ja vapauttaa tehtävistään hallituksen jäsenet perustuslain 89, 90 ja 92 §:ien mukaisesti;
- 11) esittää parlamentille ehdotuksen korkeimman oikeuden puheenjohtajan, Viron keskuspankin hallintoneuvoston jäsenen, valtiontalouden tarkastusviraston johtajan, oikeuskanslerin ja puolustusvoimain johtajan tai ylipäällikön nimittämiseksi;
- 12) nimittää Viron keskuspankin hallintoneuvoston ehdotuksesta virkaan Viron keskuspankin presidentin;
- 13) nimittää korkeimman oikeuden ehdotuksesta virkaan tuomarit;
- 14) nimittää virkaan ja vapauttaa tehtävistään tasavallan hallituksen ja puolustusvoimain ylipäällikön ehdotuksesta puolustusvoimain johdon;
- 15) myöntää valtionpalkintoja, sotilaallisia ja diplomaattisia arvoasteita;
- 16) on Viron maanpuolustuksen ylin johtaja;
- 17) esittää parlamentille ehdotukset sotatilan, liikekannallepanon ja demobilisaation sekä perustuslain 129 §:n mukaisesti poikkeustilan julistamiseksi;
- 18) julistaa hyökkäyksen kohdistuessa Viroon sotatilan ja liikekannallepanon sekä nimittää virkaan puolustusvoimain ylipäällikön perustuslain 128 §:n mukaisesti;
- 19) armahtaa tuomitut heidän anomuksestaan tai lieventää heidän rangaistustaan;

20) tekee aloitteen oikeuskanslerin asettamisesta syytteeseen perustuslain 145 §:n mukaisesti.

79 §. Tasavallan presidentin valitsee parlamentti tai tämän pykälän neljännessä momentissa säädettyssä tapauksessa valitsijamiesvaltuusto.

Oikeus asettaa ehdokas tasavallan presidentiksi on vähintään viidenneksellä parlamentin kokoonpanosta.

Ehdokkaaksi tasavallan presidentiksi voidaan asettaa syntyperäinen Viron kansalainen, joka on vähintään neljäkymmenen vuoden ikäinen.

Tasavallan presidentti valitaan salaisella vaalilla. Jokaisella kansanedustajalla on yksi ääni. Valituksi katsotaan ehdokas, jonka puolesta äänestää parlamentin kokoonpanon kahden kolmasosan enemmistö. Jos yksikään ehdokas ei saavuta vaadittua ääntenenemmistöä, niin seuraavana päivänä järjestetään uusi äänestyskierros. Ennen toista äänestyskierrosta voidaan asettaa uusia ehdokkaita. Jos toisella äänestyskierroksella yksikään ehdokas ei saavuta vaadittua ääntenenemmistöä, niin järjestetään kahden toisella kierroksella eniten ääniä saaneen ehdokkaan kesken samana päivänä kolmas äänestyskierros. Jos tasavallan presidenttiä ei valita myöskään kolmannella äänestyskierroksella, kutsuu parlamentin puheenjohtaja yhden kuukauden aikana tasavallan presidentin valitsemiseksi koolle valitsijamiesvaltuuston.

Valitsijamiesvaltuusto koostuu kansanedustajista ja paikallishallintojen valtuustojen edustajista. Jokainen paikallisen itsehallinnon valtuusto valitsee valitsijamiesvaltuustoon vähintään yhden edustajan, jonka on oltava Viron kansalainen.

Parlamentti esittää valitsijamiesvaltuustolle presidenttiehdokkaaksi kaksi parlamentissa eniten ääniä saanutta ehdokasta. Presidenttiehdokkaan asettamisoikeus on myös vähintään kahdellakymmenellä valitsijamiesvaltuuston jäsenellä.

Valitsijamiesvaltuusto valitsee tasavallan presidentin äänestykseen osallistuneiden valitsijamiesten ääntenenemmistöllä. Jos ensimmäisellä äänestyskierroksella yksikään ehdokas ei tule valituksi, järjestetään samana päivänä kahden eniten ääniä saaneen ehdokkaan kesken toinen äänestyskierros.

Tasavallan presidentin vaalin tarkempi järjestys säädetään tasavallan presidentin valitsemisesta annetussa laissa.

80 §. Tasavallan presidentti valitaan virkaan viideksi vuodeksi. Ketään ei voi valita tasavallan presidentiksi yli kahdelle peräkkäiselle virkakaudelle.

Tasavallan presidentin sääntömääräiset vaalit järjestetään aikaisintaan kuusikymmentä ja viimeistään kymmenen päivää ennen tasavallan presidentin virkakauden päättymistä.

81 §. Tasavallan presidentti astuu virkaan antamalla seuraavan virkavalan Viron kansalle parlamentin edessä: "Astuessani tasavallan presidentin virkaan annan minä, (etu- ja sukunimi), juhlallisen lupauksen puolustaa vankkumatta Viron tasavallan perustuslakia ja lakeja, oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti käyttää minulle annettua valtaa sekä täyttää uskollisena velvollisuuksiani kaikilla kyvyilläni ja parhaalla ymmärrykselläni Viron kansan ja tasavallan hyväksi."

82 §. Tasavallan presidentin valtuudet päättyvät, kun:

- 1) hän luopuu virastaan;
- 2) tuomioistuimen päätös, jolla hänet tuomitaan syylliseksi rikokseen, saa lainvoiman;
- 3) hän kuolee;
- 4) uusi tasavallan presidentti astuu virkaansa.

83 §. Kun tasavallan presidentti on korkeimman oikeuden päätöksellä todettu pysyvästi kykenemättömäksi täyttämään velvollisuuksiaan tai hän ei kykene täyttämään niitä laissa mainituissa tapauksissa väliaikaisesti tai hänen valtuudet ovat ennenaikaisesti päättyneet, hänen tehtävänsä siirtyvät väliaikaisesti parlamentin puhemiehen hoidettaviksi.

Aikana, jolloin parlamentin puhemies hoitaa tasavallan presidentin tehtäviä, hänen edustajantoimensa keskeytyy.

Parlamentin puhemiehellä tasavallan presidentin sijaisena ei ole oikeutta julistaa ilman parlamentin suostumusta ylimääräisiä parlamenttivaaleja eikä kieltäytyä vahvistamasta lakeja.

Kun tasavallan presidentti ei voi täyttää virkavelvollisuuksiaan yli kolmena peräkkäisenä kuukautena tai kun hänen valtuutensa ovat ennenaikaisesti päättyneet, parlamentti valitsee neljäntoista päivän kuluessa uuden tasavallan presidentin perustuslain 79 §:n mukaisesti.

84 §. Tasavallan presidentin astuessa virkaansa päättyvät hänen valtuutensa ja tehtävänsä kaikissa valittavissa ja nimitettävissä viroissa, ja hänen on virkakaudeksi keskeytettävä puoleen jäsenyys.

85 §. Tasavallan presidentti voidaan saattaa rikosvastuuseen vain oikeuskanslerin esityksestä parlamentin kokoonpanon enemmistön suostumuksella.

VI luku

TASAVALLAN HALLITUS

86 §. Toimeenpanovalta kuuluu tasavallan hallitukselle.

87 §. Tasavallan hallitus:

- 1) toteuttaa valtion sisä- ja ulkopolitiikkaa;
- 2) ohjaa ja koordinoi hallintovirastojen toimintaa;
- 3) järjestää lakien, parlamentin päätösten ja tasavallan presidentin säädösten täyttämistä;
- 4) esittää parlamentille lakiesityksiä sekä esityksiä valtiosopimusten hyväksymisestä ja irtisanomisesta;
- 5) laatii valtion talousarvion ja esittää sen parlamentille, valvoo valtion talousarvion toteuttamista ja esittää parlamentille kertomuksen valtion talousarvion noudattamisesta;
- 6) antaa lain nojalla ja täyttämiseksi asetuksia ja määräyksiä;
- 7) hoitaa suhteita muihin valtioihin;
- 8) julistaa luonnononnettomuuden ja katastrofin sattua tai tartuntataudin leviämisen estämiseksi valtioon tai sen osaan poikkeustilan;
- 9) hoitaa muita tehtäviä, jotka perustuslailla ja muilla laeilla on annettu tasavallan hallituksen päätettäväksi.

88 §. Tasavallan hallitukseen kuuluvat pääministeri ja ministerit.

89 §. Tasavallan presidentti nimittää neljäntoista päivän kuluessa tasavallan hallituksen eroamisesta pääministeriehdokkaan, jolle hän antaa tehtäväkseen uuden hallituksen muodostamisen.

Pääministeriehdokas esittää neljäntoista päivän kuluessa hallituksen muodostamistehtävän saamisesta parlamentille tiedonannon tulevan hallituksen muodostamisen perusteista, minkä jälkeen parlamentti päättää keskusteluita julkisessa äänestyksessä valtuuksien antamisesta pääministeriehdokkaalle hallituksen muodostamiseksi.

Saatuaan parlamentilta valtuudet hallituksen muodostamiseksi pääministeriehdokas esittää seitsemän päivän kuluessa hallituksen kokoonpanon tasavallan presidentille, joka nimittää kolme päivän kuluessa hallituksen virkaansa.

Jos tasavallan presidentin nimittämä pääministeriehdokas ei saa parlamentissa enemmistöä tai ei pysty muodostamaan hallitusta tai luopuu sen muodostamisesta, tasavallan presidentillä on oikeus seitsemän päivän kuluessa esittää toinen pääministeriehdokas.

Jos tasavallan presidentti ei esitä seitsemän päivän kuluessa toista pääministeriehdokasta tai luopuu sen esittämisestä tai jos toinen ehdokas ei saa tämän pykälän toisen tai kolmannen momentin ehtojen mukaisesti parlamentilta valtuuksia tai ei kykene muodostamaan hallitusta tai luopuu sen muodostamisesta, niin pääministeriehdokkaan asettamisen oikeus siirtyy parlamentille.

Parlamentti asettaa pääministeriehdokkaan, joka esittää hallituksen kokoonpanon tasavallan presidentille. Jos neljäntoista päivän kuluessa siitä, kun pääministeriehdokkaan asettamisen oikeus siirtyi parlamentille, ei ole tasavallan presidentille esitetty hallituksen kokoonpanoa, tasavallan presidentti julistaa parlamentin ylimääräiset vaalit.

90 §. Muutoksia virkaan nimitetyn tasavallan hallituksen kokoonpanoon tekee tasavallan presidentti pääministerin esityksestä.

91 §. Hallitus astuu virkaan antamalla virkavalan parlamentissa.

92 §. Tasavallan hallitus eroaa, kun:

- 1) parlamentin uusi kokoonpano kokoontuu;
- 2) pääministeri eroaa tai kuolee;
- 3) parlamentti antaa tasavallan hallitukselle tai pääministerille epäluottamuslauseen.

Tasavallan presidentti vapauttaa tasavallan hallituksen virasta uuden hallituksen astuessa virkaansa.

93 §. Pääministeri edustaa tasavallan hallitusta ja johtaa sen toimintaa.

Pääministeri nimittää kaksi ministeriä, joilla on oikeus toimia pääministerin sijaisena hänen ollessaan estyneenä. Korvaamisen järjestyksestä päättää Pääministeri.

94 §. Hallituksen toimialojen järjestämiseksi muodostetaan lain perusteella vastaavat ministeriöt.

Ministeri johtaa ministeriötä, ratkaisee ministeriön toimialaan kuuluvia kysymyksiä, antaa lain nojalla ja täyttämiseksi asetuksia ja määräyksiä sekä hoitaa muita tehtäviä, jotka on hänelle annettu laissa säädetyin perustein ja laissa säädetyssä järjestyksessä.

Jos ministeri ei voi sairauden tai muun esteen johdosta väliaikaisesti täyttää velvollisuuksiaan, pääministeri antaa hänen tehtävänsä siksi ajaksi toiselle ministerille.

Tasavallan presidentti voi pääministerin ehdotuksesta nimittää virkaan ministereitä, jotka eivät johda ministeriötä.

95 §. Tasavallan hallituksen yhteydessä on valtioneuvostoa, jota johtaa valtiosihteeri.

Pääministeri nimittää valtiosihteerin virkaan ja vapauttaa hänet tehtävistään.

Valtiosihteeri osallistuu puheoikeuksin hallituksen istuntoihin.

Valtiosihteerillä on valtioneuvoston johtajana samat oikeudet kuin lailla on annettu ministerille ministeriön johtamiseen.

96 §. Tasavallan hallituksen istunnot ovat suljettuja, jollei hallitus päättä toisin.

Hallitus tekee päätöksensä pääministerin tai asianomaisen ministerin esityksestä.

Hallituksen asetukset ovat voimassa, kun pääministeri, asianomainen ministeri ja valtiosihteeri ovat ne allekirjoittaneet.

97 §. Parlamentti voi antaa epäluottamuslauseen tasavallan hallitukselle, pääministerille tai ministerille päätöksellään, jonka puolesta äänestää parlamentin kokoonpanon enemmistö.

Epäluottamuslauseen antamisen voi panna vireille vähintään viidennes parlamentin kokoonpanosta esittämällä kirjallisen vaatimuksen parlamentin istunnossa.

Epäluottamuslauseen antamisesta voidaan päättää aikaisintaan toiseksi seuraavana päivänä sen panemisesta vireille, jollei hallitus vaadi nopeampaa päätöstä.

Kun hallitukselle tai pääministerille on annettu epäluottamuslause, voi tasavallan presidentti kolmen päivän kuluessa hallituksen esityksestä julistaa ylimääräiset parlamenttivaalit.

Jos epäluottamuslause annetaan ministerille, parlamentin puhemies ilmoittaa siitä tasavallan presidentille, joka vapauttaa ministerin virasta.

Samalla perusteella voidaan epäluottamuslauseen antaminen panna vireille aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua edellisestä epäluottamusäänestyksestä.

98 §. Tasavallan hallitus voi sitoa parlamentille esittämänsä säädösesityksen hyväksymisen luottamusksymykseen.

Äänestäminen ei voi tapahtua ennen kuin toiseksi seuraavana päivänä säädösesityksen sitomisesta luottamusksymykseen. Jos parlamentti ei hyväksy esitystä, hallitus eroaa.

99 §. Tasavallan hallituksen jäsenet eivät saa olla yhdessäkään muussa valtion virassa eivätkä kuulua voittoa tavoittelevan yrityksen hallitukseen tai hallintoneuvostoon.

100 §. Tasavallan hallituksen jäsenet voivat puheoikeuksin osallistua parlamentin ja sen valiokuntien istuntoihin.

101 §. Tasavallan hallituksen jäsen voidaan saattaa rikosvastuuseen vain oikeuskanslerin esityksestä parlamentin kokoonpanon enemmistön suostumuksella.

Hallituksen jäsenen valtuudet loppuvat, kun tuomio, jolla hänet todetaan syylliseksi rikokseen, tulee lainvoimaiseksi.

VII luku LAINSÄÄDÄNTÖ

102 §. Lait säädetään sopusoinnussa perustuslain kanssa.

103 §. Lain säätämisen voivat panna vireille:

- 1) parlamentin jäsenet;
- 2) parlamentin puolueyhymät;
- 3) parlamentin valiokunnat;
- 4) tasavallan hallitus;
- 5) tasavallan presidentti perustuslain muuttamiseksi.

Parlamentilla on oikeus kokoonpanon ääntenemmistöllä tehdyn päätöksen perusteella esittää tasavallan hallitukselle parlamentin haluaman lakiesityksen tekemistä.

104 §. Lakien hyväksymisjärjestyksestä säädetään parlamentin sääntölaissa.

Ainoastaan parlamentin kokoonpanon ääntenemmistöllä voidaan hyväksyä ja muuttaa seuraavia lakeja:

- 1) kansalaisuuslaki;
- 2) parlamenttivaalilaki;
- 3) tasavallan presidentin vaalilaki;
- 4) paikallisen itsehallinnon vaalilaki;
- 5) kansanäänestyslaki;
- 6) parlamentin työjärjestyslaki ja parlamentin sääntölaki;
- 7) laki tasavallan presidentin ja kansanedustajien palkkiosta;
- 8) laki tasavallan hallituksesta;
- 9) laki tasavallan presidentin ja tasavallan hallituksen jäsenten haastamisesta oikeuteen rikosasiassa;
- 10) laki kansallisten vähemmistöjen kulttuuriautonomiasta;
- 11) valtion talousarviolaki;
- 12) laki Viron keskuspankista;
- 13) laki valtiontalouden tarkastusvirastosta;
- 14) laki tuomioistuinlaitoksesta ja oikeudenkäymiskaaret;
- 15) ulkomaisia ja kotimaisia lainoja sekä valtion aineellisia velvollisuuksia koskevat lait;
- 16) poikkeustilalaki;
- 17) rauhanajan maanpuolustuslaki ja sota-ajan maanpuolustuslaki.

105 §. Parlamentilla on oikeus määrätä lakiesitys tai muu valtiollisen elämän kysymys kansanäänestykseen.

Kansan päätös tehdään äänestykseen osallistuneiden ääntenemmistöllä.

Tasavallan presidentti vahvistaa kansanäänestyksessä hyväksytyn lain välittömästi. Kansanäänestyksen päätös on valtioelimiä velvoittava.

Jos kansanäänestykseen viety lakiesitys ei saa ääntenemmistöä, tasavallan presidentti julistaa ylimääräiset parlamenttivaalit.

106 §. Kansanäänestykseen ei voi määrätä kysymyksiä, jotka koskevat valtion talousarviota, veroja, valtion rahallisia velvoitteita, valtiosopimusten hyväksymistä ja irtisanomista, poikkeustilan julistamista ja lopettamista sekä maanpuolustusta.

Kansanäänestyksen järjestyksestä säädetään laissa kansanäänestyksestä.

107 §. Lait vahvistaa tasavallan presidentti.

Tasavallan presidentti voi jättää parlamentin hyväksymän lain julistamatta ja lähettää sen perustellulla päätöksellään neljäntoista päivän kuluessa sen saamisesta parlamentille uudelleen käsiteltäväksi ja päätettäväksi. Jos parlamentti hyväksyy tasavallan presidentin takaisin lähettämän lain muuttamattomana uudestaan, tasavallan presidentti vahvistaa lain tai esittää korkeimmalle oikeudelle hakemuksen lain toteamisesta perustuslain vastaiseksi. Jos korkein oikeus toteaa lain olevan perustuslainmukainen, tasavallan presidentti vahvistaa lain.

108 §. Laki tulee voimaan kymmenentenä päivänä sen julkaisemisesta Riigi Teatajassa, ellei kyseisessä laissa ole säädetty muuta määräaika.

109 §. Kun parlamentti ei pääse kokoontumaan, voi tasavallan presidentti pakottavien valtiollisten tarpeiden vallitessa antaa lain asemassa olevia määräyksiä, joissa on oltava myös parlamentin puhemiehen ja pääministerin allekirjoitukset.

Kun parlamentti on kokoontunut, tasavallan presidentti esittää antamansa määräykset parlamentille, joka hyväksyy välittömästi lain niiden vahvistamisesta tai kumoamisesta.

110 §. Tasavallan presidentin määräyksellä ei saa säätää, muuttaa eikä kumota perustuslakia eikä perustuslain 104 §:ssä mainittuja lakeja, lakeja, joilla säädetään valtiollisista veroista, eikä valtion talousarviota.

VIII luku **VARAINHOITO JA VALTION TALOUSARVIO**

111 §. Viron keskuspankilla on yksinoikeus laskea Viron rahaa liikkeeseen. Viron keskuspankki järjestää rahankierron ja huolehtii rahan arvon pysyvyydestä.

112 §. Viron keskuspankki toimii lain nojalla ja antaa selvityksiä parlamentille.

113 §. Valtiollisista veroista, rasitteista, maksuista, sakoista ja pakollisista vakuutusmaksuista säädetään lailla.

114 §. Valtion omaisuuden hallinnan, käytön ja määräämisen järjestyksestä säädetään lailla.

115 §. Parlamentti päättää vuodeksi kerrallaan lailla valtion kaikki tulot ja menot käsittävän talousarvion.

Tasavallan hallitus antaa esityksen valtion talousarvioksi parlamentille viimeistään kolme kuukautta ennen varainhoitovuoden alkua.

Hallituksen esityksestä voi parlamentti varainhoitovuoden aikana hyväksyä lisätalousarvion.

116 §. Valtion talousarvion tai sen esityksen muuttamishdotukseen, joka tuo mukanaan niissä mainittujen tulojen vähenemisen, menojen suurenemisen tai menonsiirron, on aloitteentekijän liitettävä laskelmat, josta ilmenevät kulujen kattamiseen tarvittavat tulolähteet.

Parlamentti ei voi poistaa eikä vähentää valtion talousarvioon tai sen esitykseen otettuja kuluja, joista on säädetty muilla laeilla.

117 §. Valtion talousarvion laatimis- ja hyväksymisjärjestyksestä säädetään lailla.

118 §. Parlamentin hyväksymä valtion talousarvio tulee voimaan tilikauden alusta. Jollei parlamentti hyväksy talousarviota varainhoitovuoden alkuun mennessä, voidaan joka kuukausi käyttää yksi kahdestoistaosa edellisen varainhoitovuoden menoista.

119 §. Jollei parlamentti ole hyväksynyt valtion talousarviota kahden kuukauden kuluessa tilikauden alettua, tasavallan presidentti julistaa ylimääräiset parlamenttivaalit.

IX luku

ULKOSUHTEET JA VALTIOSOPIMUKSET

120 §. Viron tasavallan suhteista muihin valtioihin ja kansainvälisiin järjestöihin säädetään lailla.

121 §. Parlamentti hyväksyy ja irtisanoo Viron tasavallan valtiosopimukset:

- 1) joilla muutetaan valtion rajoja;
- 2) joiden soveltamiseksi tarvitaan Viron lakien hyväksymistä, muuttamista tai kumoamista;
- 3) joiden perusteella Viron tasavalta liittyy kansainvälisiin järjestöihin tai liittoihin;
- 4) joilla Viron tasavalta ottaa sotilaallisia tai aineellisia velvollisuuksia;
- 5) joiden hyväksymisestä on määrätty.

122 §. Viron maaraja on määritelty 2. päivänä helmikuuta vuonna 1920 solmitussa Tarton rauhansopimuksessa ja muissa valtioidenvälisissä rajasopimuksissa. Viron meri- ja ilmaraja määritellään kansainvälisten yleissopimusten perusteella.

Viron valtionrajoja muuttavien sopimusten hyväksymiseen vaaditaan parlamentin kokoonpanon kahden kolmasosan ääntenemmistö.

123 §. Viron tasavalta ei solmi valtiosopimuksia, jotka ovat ristiriidassa perustuslain kanssa.

Jos Viron lait tai muut säädökset ovat ristiriidassa parlamentin hyväksymän valtiosopimuksen kanssa, sovelletaan valtiosopimuksen säännöksiä.

X luku

MAANPUOLUSTUS

124 §. Viron kansalaiset ovat velvollisia osallistumaan maanpuolustukseen laissa säädetyin perustein ja laissa säädetyssä järjestyksessä.

Uskonnon tai vakaumuksen perusteella puolustusvoimien palveluksesta kieltäytyvän on suoritettava siviilipalvelus laissa säädetyssä järjestyksessä.

Jollei lailla säädetä palveluksen luonteeseen liittyvistä erityisistä syistä toisin, on puolustusvoimissa ja siviilipalveluksessa olevilla henkilöillä kaikki perustuslailliset oikeudet, vapaudet ja velvollisuudet. Rajoittaa ei saa perustuslain 8 § 3 ja 4 momentissa, 11-18 §:ssä, 20 § 3 momentissa, 21-28 §:ssä, 32 §:ssä, 33 §:ssä, 36-43 §:ssä, 44 § 1 ja 2 momentissa sekä 49-51 §:ssä säädetyjä oikeuksia ja vapauksia. Puolustusvoimissa ja siviilipalveluksessa olevien henkilöiden oikeudellisesta asemasta säädetään lailla.

125 §. Aktiivipalveluksessa oleva henkilö ei saa olla muussa valittavassa eikä nimitettävässä virassa eikä osallistua yhdenkään puolueen toimintaan.

126 §. Maanpuolustuksen järjestyksestä säädetään rauhanajan maanpuolustuslaissa ja sota-ajan maanpuolustuslaissa.

Viron puolustusvoimien ja maanpuolustusjärjestöjen organisaatiosta säädetään lailla.

127 §. Maanpuolustusta johtaa ylimpänä tasavallan presidentti.

Tasavallan presidenttiä avustaa neuvoa-antavana elimenä maanpuolustusneuvosto, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään lailla.

Viron puolustusvoimia ja maanpuolustusjärjestöjä johtaa rauhanaikana puolustusvoimain komentaja, sota-aikana puolustusvoimain ylipäällikkö. Puolustusvoimain komentaja ja ylipäällikön nimittää virkaan sekä vapauttaa tehtävistään parlamentti tasavallan presidentin ehdotuksesta.

128 §. Parlamentti julistaa tasavallan presidentin esityksestä sotatilan sekä päättää liikekannallepanosta ja demobilisaatiosta sekä puolustusvoimien käytöstä Viron valtion kansainvälisten velvollisuuksien hoitamiseksi.

Viron tasavaltaa vastaan kohdistuvan hyökkäyksen sattuessa tasavallan presidentti julistaa sotatilan ja liikekannallepanon sekä nimittää puolustusvoimain ylipäällikön odottamatta parlamentin päätöstä.

129 §. Viron perustuslaillista järjestystä uhkaavan vaaran vallitessa parlamentti voi tasavallan presidentin tai hallituksen ehdotuksesta julistaa kokoonpanon ääntenemmistöllä poikkeustilan koko maahan, kuitenkin enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Poikkeustilan järjestyksestä säädetään lailla.

130 §. Poikkeus- tai sotatilan aikana voidaan maan turvallisuuden ja julkisen järjestyksen varmistamiseksi laissa mainituissa tapauksissa ja laissa säädetyssä järjestyksessä rajoittaa henkilöiden oikeuksia ja vapauksia sekä määrätä näille velvoitteita. Rajoittaa ei saa oikeuksia ja vapauksia, jotka on säädetty perustuslain 8 §:ssä, 11-18 §:ssä, 20 §:n 3 momentissa, 22 §:ssä, 23§:ssä, 24 §:n 2 ja 4 momentissa, 25§:ssä, 27§:ssä, 28§:ssä, 36 §:n 2 momentissa, 40 §:ssä, 41 §:ssä, 49 §:ssä ja 51 § 1 momentissa.

131 §. Poikkeus- tai sotatilan aikana ei valita parlamenttia, tasavallan presidenttiä eikä paikallisen itsehallinnon valtuustoja eikä lopeteta myöskään niiden valtuuksia.

Parlamentin, tasavallan presidentin ja paikallisen itsehallinnon valtuustojen valtuudet pitenevät, jos ne loppuisivat poikkeus- tai sotatilan aikana tai kolmen kuukauden aikana poikkeus- tai sotatilan päättymisestä. Näissä tilanteissa julistetaan uudet vaalit kolmen kuukauden kuluessa poikkeus- tai sotatilan päättymisestä.

XI luku

VALTIONTALouden TARKASTUSVIRASTO

132 §. Valtiontalouden tarkastusvirasto on toiminnassaan riippumaton taloutta tarkastava valtion elin.

133 §. Valtiontalouden tarkastusvirasto tarkastaa:

- 1) valtion virastojen, valtionyritysten ja muiden valtiollisten järjestöjen taloudellista toimintaa;
- 2) valtion omaisuuden käyttöä ja säilymistä;

3) paikallisen itsehallinnon hallintaan annetun valtion omaisuuden käyttöä ja määräämistä;

4) sellaisten yritysten taloudellista toimintaa, joissa valtiolla on yli puolet osakkeista tai jonka lainoja tai sopimusvelvoitteita valtio takaa.

134 §. Valtiontalouden tarkastusvirastoa johtaa valtioneuvoston jäsen, jonka nimittää virkaan ja vapauttaa virastaan parlamentti tasavallan presidentin esityksestä.

Valtioneuvoston jäsenen toimikausi on viisi vuotta.

135 §. Valtioneuvoston jäsen antaa parlamentille kertomuksen valtion omaisuuden käytöstä ja säilymisestä edellisenä varainhoitovuonna samanaikaisesti kun parlamentti käsittelee kertomusta valtion talousarvion noudattamisesta.

136 §. Valtioneuvoston jäsen voi tehtäväpiiriinsä kuuluvissa asioissa osallistua puheoikeuksin tasavallan hallituksen istuntoihin.

Valtioneuvoston jäsenellä on virastonsa johtajana samat oikeudet kuin lailla on annettu ministerille ministeriön johtamiseen.

137 §. Valtiontalouden tarkastusvirastosta säädetään tarkemmin lailla.

138 §. Valtioneuvoston jäsen voidaan saattaa rikosvastuuseen vain oikeuskanslerin esityksestä parlamentin kokouksen enemmistön suostumuksella.

XII luku OIKEUSKANSLERI

139 §. Oikeuskansleri on toiminnassaan riippumaton viranomaisena, joka valvoo lainsäädäntö- ja toimeenpanovallan sekä paikallisen itsehallinnon säädösten perustuslain- ja lainmukaisuutta.

Oikeuskansleri analysoi hänelle uusien lakien säätämisestä ja valtion virastojen työstä hänelle tehtyjä ehdotuksia sekä antaa tarvittaessa parlamentille lausunnon.

Oikeuskansleri esittää parlamentille perustuslain 76, 85, 101, 138, 153 §:ssä mainituissa tapauksissa ehdotuksen parlamentin jäsenen, tasavallan presidentin, tasavallan hallituksen jäsenen, valtioneuvoston jäsenen, korkeimman oikeuden puheenjohtajan tai korkeimman oikeuden jäsenen saattamisesta rikosvastuuseen.

140 §. Oikeuskanslerin nimittää virkaan parlamentti tasavallan presidentin esityksestä seitsemäksi vuodeksi.

Oikeuskansleri voidaan erottaa virastaan ainoastaan tuomioistuimen päätöksellä.

141 §. Oikeuskanslerilla on kansliansa johtajana samat oikeudet kuin lailla on annettu ministerille ministeriön johtamiseen.

Oikeuskansleri voi osallistua puheoikeuksin parlamentin ja tasavallan hallituksen istuntoihin.

142 §. Jos oikeuskansleri katsoo, että lainsäädäntövallan tai toimeenpanovallan taikka paikallisen itsehallinnon säädös on ristiriidassa perustuslain tai lain kanssa, hän ehdottaa säädöksen hyväksyneelle elimelle sen saattamista perustuslain tai lain mukaiseksi kahdessakymmenessä päivässä.

Jollei säädös ole kahdessakymmenessä päivässä saatettu yhdenmukaiseksi perustuslain tai lain kanssa, oikeuskansleri esittää korkeimmalle oikeudelle kyseisen säädöksen mitätöimistä.

143 §. Oikeuskansleri esittää kerran vuodessa parlamentille kertomuksen lainsäädäntövallan ja toimeenpanovallan sekä paikallisen itsehallinnon säädösten perustuslain- ja lainmukaisuudesta.

144 §. Oikeuskanslerin oikeudellisesta asemasta ja hänen kansliansa työjärjestyksestä säädetään lailla.

145 §. Oikeuskansleri voidaan saattaa rikosvastuuseen vain tasavallan presidentin esityksestä parlamentin kokoonpanon enemmistön suostumuksella.

XIII luku TUOMIOISTUIMET

146 §. Tuomitsemisoikeus on vain tuomioistuimilla. Tuomioistuimet ovat toiminnassaan riippumattomat ja tuomitsevat perustuslain ja lakien perusteella.

147 §. Tuomarit nimitetään virkaan eliniäkseen. Tuomareiden vapauttamisperusteista ja -järjestyksestä säädetään lailla.

Tuomari voidaan erottaa vain oikeuden päätöksellä.

Tuomari ei saa muuten kuin laissa mainituissa tapauksissa olla yhdessäkään muussa valittavassa eikä nimitettävässä virassa.

Tuomareiden riippumattomuuden takeista ja oikeudellisesta asemasta säädetään lailla.

148 §. Tuomioistuinjärjestelmä koostuu:

- 1) kunnan- ja kaupunginoikeuksista sekä hallinto-oikeuksista;
- 2) piirioikeuksista;
- 3) korkeimmasta oikeudesta.

Erytistuomioistuinten perustamisesta tiettyjä oikeusjuttulajeja varten säädetään lailla.

Satunnaisten tuomioistuinten asettaminen on kielletty.

149 §. Maa- ja kaupunginoikeudet sekä hallinto-oikeudet ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimia.

Piirioikeudet ovat toisen oikeusasteen tuomioistuimia ja ne käsittelevät valitustuomioistuinina ensimmäisen oikeusasteen ratkaisuja.

Korkein oikeus on valtion korkein oikeus, joka käsittelee tuomioistuinratkaisuja kassaatio-valitustuomioistuinena. Korkein oikeus on samalla perustuslakituomioistuin.

Tuomioistuinjärjestelmästä ja oikeudenkäymisen järjestyksestä säädetään lailla.

150 §. Korkeimman oikeuden puheenjohtajan nimittää virkaan parlamentti tasavallan presidentin esityksen.

Korkeimman oikeuden jäsenet nimittää virkaan parlamentti korkeimman oikeuden puheenjohtajanesityksestä.

Muut tuomarit nimittää virkaan tasavallan presidentti korkeimman oikeudenesityksestä.

151 §. Edustamisen, puolustuksen, syyttäjän toiminnan ja laillisuusvalvonnan järjestyksestä oikeudenkäynnissä säädetään lailla.

152 §. Tuomioistuin jättää oikeudenkäynnissä soveltamatta minkä tahansa lain tai muun säädöksen, mikäli se on ristiriidassa perustuslain kanssa.

Korkein oikeus julistaa mitättömäksi minkä tahansa lain tai muun säädöksen, jos se on ristiriidassa perustuslain säännöksen ja tarkoituksen kanssa.

153 §. Tuomari voidaan hänen virassa ollessaan saattaa rikosvastuuseen vain korkeimman oikeuden esityksestä tasavallan presidentin suostumuksella.

Korkeimman oikeuden puheenjohtaja ja jäsenet voidaan saattaa rikosvastuuseen vain oikeuskanslerin esityksestä parlamentin kokoonpanon enemmistön suostumuksella.

XIV luku **PAIKALLINEN ITSEHALLINTO**

154 §. Kaikista paikallisista asioista päättävät ja ne järjestävät lakien nojalla itsenäisesti toimivat paikalliset itsehallinnot.

Paikallisille itsehallinnoille voidaan määrätä velvoitteita ainoastaan lain perusteella tai paikallisen itsehallinnon kanssa tehdyllä sopimuksella. Lailla paikalliselle itsehallinnolle määrättyihin valtiollisiin velvoitteisiin liittyvät kulut katetaan valtion talousarviosta.

155 §. Paikallisen itsehallinnon yksiköjä ovat kunnat ja kaupungit.

Muita paikallisen itsehallinnon yksiköitä voidaan muodostaa laissa säädetyin perustein ja laissa säädetyssä järjestyksessä.

156 §. Paikallisen itsehallinnon edustajisto on valtuusto, joka valitaan vapailla vaaleilla neljäksi vuodeksi. Lailla voidaan valtuuston toimikautta lyhentää liittyen paikallisen itsehallinnon yksiköiden sulautumiseen tai jakautumiseen tai valtuuston toimintakyvyttömyyteen. Vaalit ovat yleiset, yhdenvertaiset ja välittömät. Äänestys on salainen.

Paikallisen itsehallinnon valtuuston vaaleissa ovat laissa asetettujen ehtojen täytyessä äänioikeutettuja kyseisen itsehallinnon alueella pysyvästi asuvat henkilöt, jotka ovat vähintään kahdeksantoista vuoden ikäiset.

[*Riigi Teataja* I 2003, 29, 174 – tullut voimaan 17.10.2005]

157 §. Paikallisella itsehallinnolla on itsenäinen talousarvio, jonka laatimisperusteista ja -järjestyksestä säädetään lailla.

Paikallisella itsehallinnolla on lain perusteella oikeus säätää ja kerätä veroja sekä asettaa rasitteita.

158 §. Paikallisen itsehallinnon yksiköiden rajoja ei saa muuttaa kuulematta kyseisten itsehallintojen kantaa.

159 §. Paikallisella itsehallinnolla on oikeus muodostaa muiden paikallisten itsehallintojen kanssa liittoja ja yhteisiä laitoksia.

160 §. Paikallisten itsehallintojen organisaatiosta ja niiden toiminnan valvonnasta säädetään lailla.

XV luku **PERUSTUSLAIN MUUTTAMINEN**

161 §. Oikeus panna vireille perustuslain muuttaminen on vähintään viidenneksellä parlamentin kokoonpanosta ja tasavallan presidentillä.

Perustuslain muuttamista ei saa panna vireille eikä perustuslakia muuttaa poikkeus- tai sotatilan aikana.

162 §. Perustuslain I lukua ”Yleissäännökset” ja XV lukua ”Perustuslain muuttaminen” voidaan muuttaa vain kansanäänestyksellä.

163 §. Perustuslakia voidaan muuttaa vain lailla, joka on hyväksytty:

- 1) kansanäänestyksessä;
- 2) parlamentin kahdessa peräkkäisessä kokoonpanossa;
- 3) parlamentissa kiireellisenä.

Lakiehdotusta perustuslain muuttamisesta käsitellään parlamentissa kolmessa käsittelyssä niin, että ensimmäisen ja toisen käsittelyn välillä pitää olla vähintään kolme kuukautta sekä toisen ja kolmannen käsittelyn välillä pitää olla vähintään yksi kuukausi. Perustuslain muuttamistavasta päätetään kolmannessa käsittelyssä.

164 §. Perustuslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen määräämiseksi kansanäänestykseen tarvitaan parlamentin kokoonpanon kolmen viidenneksen ääntenenemmistö. Kansanäänestys voidaan pitää aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun parlamentti on hyväksynyt asiaa koskevan päätöksen.

165 §. Perustuslain muuttamiseksi parlamentin kahden peräkkäisen kokoonpanon toimesta on perustuslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen saatava parlamentin kokoonpanon enemmistön tuki.

Kun parlamentin seuraava kokoonpano hyväksyy ensimmäisessä käsittelyssä kokoonpanonsa kolmen viidenneksen ääntenenemmistöllä muuttamattomana perustuslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen, joka sai edellisen kokoonpanon enemmistön hyväksynnän, niin laki perustuslain muuttamisesta on hyväksytty.

166 §. Päätös perustuslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen käsittelystä kiireellisenä hyväksytään parlamentin neljän viidesosan ääntenenemmistöllä. Laki perustuslain muuttamisesta hyväksytään siinä tapauksessa parlamentin kokoonpanon kahden kolmasosan ääntenenemmistöllä.

167 §. Lain perustuslain muuttamisesta vahvistaa tasavallan presidentti ja se tulee voimaan kyseisessä laissa mainittuna ajankohtana kuitenkin aikaisintaan kolmen kuukauden kuluessa vahvistamisesta.

168 §. Perustuslain muuttamisesta ei voi samassa asiassa tehdä aloitetta ennen kuin yksi vuosi on kulunut kyseisen lakiehdotuksen hylkäämisestä kansanäänestyksessä tai parlamentissa.

Kuulutettu

Tasavallan presidentin 5.10.2003 päätöksellä nro 447

LAKI VIRON TASAVALLAN PERUSTUSLAIN TÄYDENTÄMISESTÄ

Viron kansa hyväksyi 14. päivänä syyskuuta vuonna 2003 kansanäänestyksessä perustuslain 162 § mukaisesti Viron tasavallan perustuslain täydentämiseksi seuraavan lain:

1 §. Viro voi kuulua Euroopan Unioniin noudattaen Viron tasavallan perustuslain perustavia periaatteita.

2 §. Kun Viro kuuluu Euroopan Unioniin, sovelletaan Viron tasavallan perustuslakia ottaen huomioon liittymissopimuksesta johtuvat oikeudet ja velvoitteet.

3 §. Tätä lakia voidaan muuttaa ainoastaan kansanäänestyksellä.

4 §. Tämä laki tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua sen kuuluttamisesta.